

विद्या भवन बालिका विद्यापीठ लखीसराय

वर्ग दशम् विषय संस्कृत विषयशिक्षक श्यामउदय सिंह

ता: 30-05-2021 (एन.सी.ई.आर.टी. पर आधारित)

पाठ: - 4 शिशुलालनम्

1. मञ्जूषातः पर्यायद्वयं चित्वा पदानां समक्षं लिखत-

[शिवः, शिष्टाचारः, शशिः, चन्द्रशेखरः, सुतः, इदानीम्, अधुना, पुत्रः, सूर्यः, सदाचारः,
निशाकरः, भानुः]

i.	हिमकरः	-	_____	_____
ii.	सम्प्रति	-	_____	_____
iii.	समुदाचारः	-	_____	_____
iv.	पशुपतिः	-	_____	_____
v.	तनयः	-	_____	_____
vi.	सहस्रदीधितिः	-	_____	_____

उत्तराणि-

i.	हिमकरः	-	शशिः	निशाकरः
ii.	सम्प्रति	-	इदानीम्	अधुना
iii.	समुदाचारः	-	शिष्टाचारः	सदाचारः
iv.	पशुपतिः	-	शिवः	चन्द्रशेखरः

v.	तनयः	-	पुत्रः	सुतः
vi.	सहस्रदीधितिः	-	सूर्यः	भानुः

2(अ) उदाहरणमनुसृत्य अधोलिखितेषु पदेषु प्रयुक्त प्रकृति-प्रत्ययञ्च लिखत-

	पदानि		प्रकृतिः	+	प्रत्ययः
यथा-	आसनम्	-	आस्	+	ल्युट् प्रत्ययः
i.	युक्तम्	-	_____	+	_____
ii.	भानम्	-	_____	+	_____
iii.	शालीनता	-	_____	+	_____
iv.	लालनीयः	-	_____	+	_____
v.	छदत्वम्	-	_____	+	_____
vi.	सन्निहितः	-	_____	+	_____
vii.	सम्माननीया	-	_____	+	_____

उत्तराणि

i.	युक्तम्	-	युज्	+	क्त
ii.	भानम्	-	भाज्	+	ल्युट्
iii.	शालीनता	-	शालीन्	+	तल्
iv.	लालनीयः	-	लाल्	+	अनीयर्

v.	छदत्वम्	-	छद	+	त्व
vi.	सन्निहितः	-	सन्निह	+	इतस्
vii.	सम्माननीया	-	सम्नानीय	+	टाप्

(आ) विशेषण-विशेष्यपदानि योजयत-

यथा-विशेषण पदानि	विशेष्य पदानि
श्लाघ्या	कथा
(i) उदात्तरम्यः	(क) समुदाचारः
(ii) अतिदीर्घः	(ख) स्पर्शः
(iii) समरूपः	(ग) कुशलवयोः
(iv) हृदयग्राही	(घ) प्रवासः
(v) कुमारयोः	(ङ) कुटुम्बवृत्तान्तः

उत्तराणि-

यथा-विशेषण पदानि	विशेष्य पदानि
श्लाघ्या	कथा
(i) उदात्तरम्यः	(क) समुदाचारः
(ii) अतिदीर्घः	(घ) प्रवासः
(iii) समरूपः	(ङ) कुटुम्बवृत्तान्तः

(iv) हृदयग्राही	(ख) स्पर्शः
(v) कुमारयोः	(ग) कुशलवयोः

3(अ) अधोलिखितपदेषु सन्धिं कुरुत-

- i. द्वयोः + अपि - _____
- ii. द्वौ + अपि - _____
- iii. कः + अत्र - _____
- iv. अनभिज्ञः + अहम् - _____
- v. इति + आत्मानम् - _____

उत्तराणि-

- vi. द्वयोरपि
- vii. द्वावपि
- viii. कोऽत्र
- ix. अनभिज्ञोऽहम्
- x. इत्यात्मानम्

(आ) अधोलिखितपदेषु विच्छेदं कुरुत-

- xi. अहमप्येतयोः - _____
- xii. वयोऽनुरोधात् - _____
- xiii. समानाभिजनौ - _____
- xiv. खल्वेतत् - _____

उत्तराणि-

- xv. अहम् + अपि + एतयोः

- xvi. वयः + अनुरोधत्
xvii. समान + अभिजनौ
xviii. खलु + एतत्